

Muzeul unei vieți VIAȚA UNUI MUZEU

În așteptarea vizitatorilor...

Linii de portret

Există un om în lumea teatrului nostru care ne privește de sub coviltirul „căruței cu paie”. El trece, năzdrăvan, în amicele înalte sau în serile melancolice, în legănarea mirifică a legendei, sub dulcea povară a vremilor stinse, oprindu-și telegarii pasiunii oriunde se poate smulge uitării un crimpei de adevăr luminând zbuciumata istorie a teatrului românesc. El fură tuturor un zîmbet și o căldură de suflet, risipește cu dărnicie acidul unor observații intrate în anedotică, te găsește oriunde pentru a-ți cere, cu infinită șiretenie și revărsată pledoarie, obiectul rîvnit, îți trezește curiozități ucigătoare vorbindu-ți despre lucruri doar de el știute, leagă, în sfîrșit, zborul a două vorbe ce ți le-a smuls cu dibăcie ca să mai aște o sursă de belșug documentar și, în fine, pradă celei mai viu agitații — dovadă că interior se elaborează planul unei noi campanii — te lasă la o răspîntie cu melancolia învălurii agreabile și cu dovada că acest om nu trăiește pentru el, ci pentru ideea lui, devenită instituție, devenită lăcaș de

cultură, *Muzeul Teatrului Național*. Cine l-a văzut pe George Franga liniștit, împăcat cu sine, mulțumit cu lucrul său? Cine nu l-a auzit, de patruzeci de ani, glosînd pe marginea istoriei teatrului într-o cavalcadă a erudiției de arhivă ce nu i-a dat răgazul să se adune în litera tiparului? Boema sa spirituală, atît de folositoare pentru cine a știut să asculte, a furnizat sugestii, a numit izvoare, a corectat erori, a vărsat vrafuri de informație peste o întrecută epocă istoriografică, căci acestea au fost și sînt menirile lui, stîrnite de entuziasme dar și de iritări, de bucurii dar și de asprimi. A lepădat orice semn al trufiei publicitare, trezind animație doar pentru muzeul său, în umbra căruia vrea să stea, căci acolo, în paradisul relievelor sale, doar el poate aprinde luminile pentru spectacolul tragicomediei lumilor de carton și de părere. Trei decenii a trudit, cu uneltele cititorului, la un vis devenit adevărat — în dreptă cinstire a teatrului românesc, un muzeu pe măsura monumentalității teaurului său. Il are. În rivalitate cu așezăminte similare de oriunde, muzeul din edificiul primei scene a țării profilează pe cerul culturii dimensiuni eroice de statornică integritate, prin cuvînt și rostire, în centrul incandescent al luptei pentru idealuri naționale. Gîndit iconografic ca o ilustrare a ideii de statornicie în viața teatrului nostru, muzeul de azi amplifică pe cel de ieri și justifică, pe alte dimensiuni, același rost.

Sala clasicilor actoriei românești

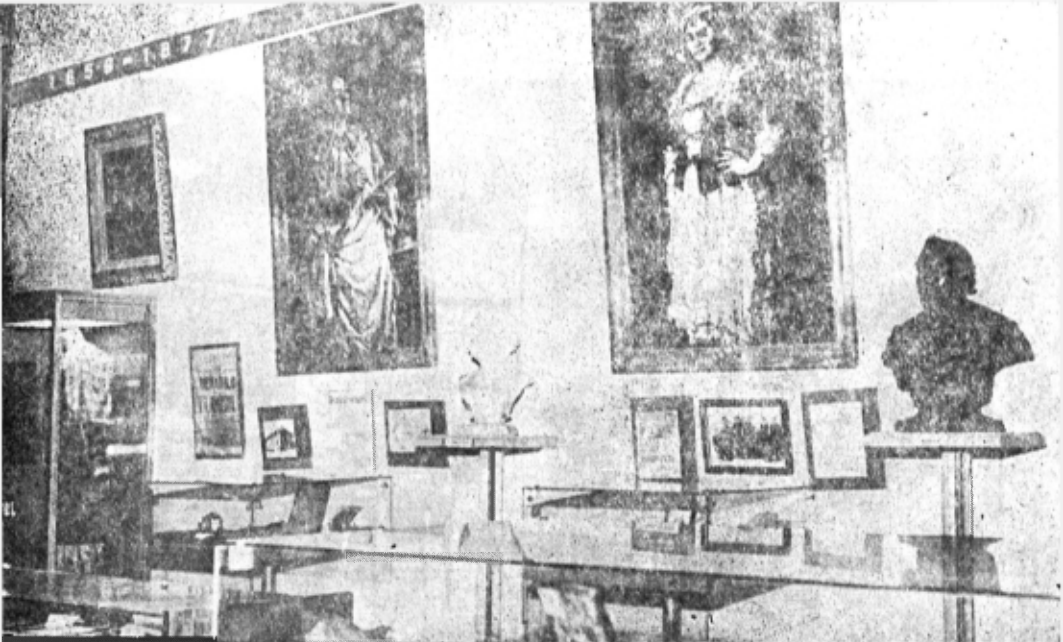
George Vraca: „Va veni o vreme când ți se va recunoaște din plin ceea ce tu ai făcut pentru teatrul românesc”*

În 1942, cînd directorul general al teatrelor, Lăviu Rebreanu, semna actul de constituire a unui muzeu teatral prin care se oficializa colecția George Franga, intelectualii de prestigiu, prezenți la solemnitate, au ținut să noteze în cartea de onoare menirea pe care fiecare o dorea noului lăcaș. Ion Minulescu, Ion Marin Sadoveanu, Victor Ion Popa, Gala Galaction, Al. Hodoș, Camil Ressu, și mulți alții, s-au trezit reflectînd, în variante stilistice, asupra unui singur deziderat. De unde și convingerea că se umplea în cultura noastră un gol resimțit de numeroșii creatori ai Thaliei. Și anume, probarea documentară,

* Pentru titlurile-citate, cf. articolul nostru „Răsfoind albumul amintirilor”, în Steagul roșu, 25 iulie 1972.

potrivit rigorii analitice, a legăturii indestructibile dintre mișcarea teatrală și celelalte forme ale culturii, orientate spre propășirea politică și culturală a țării.

Apeluri patetice, orale și publicistice, o întreagă rețea de entuziaști donatori au făcut ca, în scurt timp, să se poată vertebră o primă tematică muzeografică. Romanul anecdotic al acestei agonisiri stă deschis oricînd, și nu putem face abstracție de el, căci propria istorie a locului unde se deșteaptă istoria începe de aici, de la fermentul inițiativei lui George Franga căzut în mijlocul unei colectivități largi cu nobila conștiință a unei datorii. Încăperile din fosta stradă Cimpineanu, în coasta vechiului Național, popasul de la Sf. Sava, fixarea de durată din pasajul Comedia și, în sfîrșit, definitivul sediu de azi, înseamnă, fiecare, o etapă spre desăvîrșirea unei viziuni foarte ambițioase, dar necesare și, cum s-a văzut, fecundă. Po măsura ce anii îmbogățeau colecțiile, animatorul avea dovada materială a justeței reflecțiilor sale de specialist. Întocmai ca reconstituirea unui mamut, așa a reconstituit George Franga istoria teatrului românesc, din cele mai surprinzătoare achiziții. De cele mai multe ori, acestea i-au sugerat prin prezență posibilă integrare într-un monument, încît, după ani, s-a aflat în fața unei cronologii de

Secțiune tematică : 1859—1877

piese muzeale, multe hilare luate separat, dar perfect articulate într-un ansamblu periodizat. N-a căzut în greșeala pitorescului. Bastonul lui Iancu Brezeanu s-a aflat alături de atestatele strălucitei cariere a acestuia, încât aburul personalității celui evocat se ridică din elemente caracteristice. Grija de reconstituire, și nu de etalare, l-a minat pe vrednicul conservator și astfel se explică inventarul său atât de divers și atât de greu digerabil pentru didactici. Cutii cu grime, cununi de lauri primite la spectacole de retragere, cărți de vizită, fragmente de costum, fotografii marcate de timp, exprimă un stil de viață și de scenă, alături de manuscrise, corespondență și afișe.

Inițiatii au tresăriri satisfăcute, iar novicii cu rafinament sesizează nuanțele de la o vitrină la alta, de la o secțiune la alta, de la o sală la alta. Originalitatea muzeului lui Franga stă în această freneză a amestecului, deloc întâmplător, făcut cu simțul sigur al celui ce iubește și cunoaște. Din ce alege el spre a-ți vorbi documentat despre Caragiale, Liciu, Gusti, Iancovescu, Mușatescu se pot întui linii de caracter artistic și de personalitate umană. Indiscutabil, este vorba de un talent al expunerii, dar și de o cunoaștere profundă a spiritului acestui material, încât, la repetate vizitări, găsești chiar un fir epic, totul transformându-se în poveste de agrement. Ferm, succesiunea de momente și profیلuri e așezată între limite periodice care dau sens evoluției și care — gândim noi — formează marea contribuție a lui George Franga în literatura specialității.

Șerban Cioculescu: „Nelipsit auxiliar al culturii românești”

Intii în mic — datorită modestelor condiții — astăzi desfășurat într-un generos spațiu, planul tematic al muzeului a rămas credincios desideratului cărturarilor de care vorbeam. El s-a orientat mereu spre sinteza culturală, lărgind sfera semantică a titlaturii muzeului spre o cuprindere desăvârșită a fenomenului. Muzeul Teatrului Național este, în intenția părintelui său, muzeul fenomenului teatral românesc, urmărit în cele ciuci etape constitutive: *Acta spectacolului în istoria veche a României*; *Formele de teatru popular românesc*; *Începuturile teatrului cult românesc (1755—1833)*; *Teatrul cult românesc profesionist (1833—1859, 1859—1877, 1877—1918, 1918—1944)*; *Contemporaneitatea*. Periodizarea, această problemă încă spinoasă a istoricilor, își găsește aici sprijin nu în date exterioare teatrului, cum s-a procedat adesea, ci în împrejurări revoluționare pentru teatru, condiționate de impulsurile progresiste ale timpului. Potrivit noilor fixări istoriografice, precum și cercetărilor proprii, George Franga devansează data începutului teatrului cult românesc, stabilind-o în Transilvania anulul 1755, odată cu specta-

colul scolasticilor de la Blaj, așa cum este el relatat de Athanasie Retnic într-o veni-noasă scrisoare către episcopul P. P. Aron. Acest promițător pionierat (în care intră și cunoscutele momente Asachi și Heliade) s-ar incheia odată cu profesionalizarea artei teatrale prin *Societatea Filarmonică* (1833), al cărei animator, I. Cimpincanu, își află în fine rolul dominant, alături de Heliade. Unirea (1859) deschide noi orizonturi, luminate progresiv de marea Independenței (1877), de marea Unire din 1918, de Eliberarea din 1944. Contemporaneitatea, cu rivna ei fecundă de a se integra în seria ilustră a marilor momente, este marcată, în noua tematică, prin realizările de prestigiu ale celor trei decenii, de ecourile internaționale ale turneelor.

În noul spațiu de expunere, George Franga și-a putut realiza o veche și scumpă dorință, aceea a integrării spectacolelor antice și a teatrului popular în istoria desfășurată de el. Figurine de actori, măști, stele funerare — originale sau copii —, numismatică, mlațe, apoi măști de ceremonial, costume de erezii, capra, brezaie se constituie în capitole distincte, prefăcând ceea ce acceptăm în mod curent prin teatru, dintr-o superstiție a modernității. Această idee magnifică — teatru de 2000 de ani, pe teritoriul României, în dozezi grăitoare — dă noului muzeu o consistență politică, deoarece, iată, se probează și prin arta spectaculară continuitatea multi-milenară a elementului autohton.

Radu Beligan: „De fiecare dată am avut senzația că mă aflu în fața unei lumi care continuă să trăiască...”

La capătul unor strădanii înecununate de succes, George Franga mi-a mărturisit că, înainte de toate, este mândru că i s-a oferit prilejul să desăvârșească o operă profund patriotică.

„Zbuciumul pe care l-am cunoscut în vremea războiului, când mă străduiam să pun temelii muzeului, a rămas în negurile amintirii. Căci satisfacțiile încercate în anii noștri revoluționari mi-au dat, la fiecare pas pe acest

drum, convingerea că modestele mele aspirații sînt din plin sprijinite, cu înțelepciune, profundă înțelegere și dragoste, de către forurile de partid și de stat, precum și de către conducătorii de pînă acum ale teatrului nostru, în frunte cu Zaharia Staneu și Radu Beligan. Toate acestea m-au făcut să simt ce înseamnă adevărata politică națională, profund ancorată în nobilele tradiții și idealuri ale culturii noastre. Tematica muzeului de azi, în toată structura ei, omagiază această realitate. Imensul perete al intrării este, de altfel, dominat și nu fără semnificații, de stindardele patriei și partidului, de stema Republicii, precum și de imaginea fotografică a momentului solemn cînd tovarășul Nicolae Ceaușescu a inaugurat noua clădire a Naționalului. Am căutat să fundez tematica noului muzeu pe ideea atât de scumpă mie, pentru geniul ei național, idee sintetizată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, într-una din numeroasele sale referiri la arta românească: **O TRĂSĂTURĂ ESENȚIALĂ A ISTORIEI TEATRULUI ROMÂNESC ESTE IMPLETIREA SA ORGANICĂ ȘI PROFUNDĂ CU ÎNSĂȘI ISTORIA ȚĂRII...**

Este inscripția sărbătorească ce deschide vizitatorului poarta de aur a trecutului nostru scenic“.

Cînd un muzeu reușește, ca acesta, să exprime, prin mărturiile, idealuri — căci istoria teatrului nostru se constituie din idealuri deplin realizate —, să le coreleze și să le supună critic judecării nepărtinitoare a timpului, are dreptul să-și revendice un loc de seamă în prezentul cultural. Cit îl privește pe George Franga, nici un elogiu nu-l fixează mai plastic decît metaforica observație a lui Radu Beligan — el este un etern Fîrș coho-vian. Aceasta, în ordinea devoțiunii. Cit privește locul acestui om rar, fără vîrstă, printre noi, joș iscălitul, ce se mîndrește cu prietenia lui, îl știe tot atât de bine ca și dumneavoastră. Acest îndrăgitor de istorie merită însă o consemnare documentară. Cuvintele și le-a aflat cu emoția adevărilor trăite: *„Astăzi, oleacă obosit, după trei decenii de muncă închinată glorificării trecutului nostru scenic, astăzi, luînd drept pildă patriotismul altor popoare, m-am lămurit de un singur lucru: că nicăieri nu pare viața mai frumoasă decît pe pămîntul unde fiecare din noi am văzut lumina zilei, că odihna n-o găsim decît muncînd cu dragoste și că nici-odată omul nu găsește mulțumirea sa decît atunci cînd se simte luptător cinstit, în slujba patriei sale, semănînd astfel o floare de bine, de frumos și de adevăr în livada ei, tot mai bogată în roade și miresme.“*

Ionuț Niculescu